
Könyvismertető

Balázs Péter: Egészségügyi szabályozás a XVIII. században. Magyar Királyság és Erdély, I.–II. kötet

(Magyar Tudománytörténeti és Egészségtudományi Intézet, Budapest, 2016, 540 oldal)

A népegészségügy területén tevékenykedő szerző a felvilágosult abszolutizmus egészségügyi szabályozásának a szenvedélyes kutatója. Jelen kiadvány előzményeként megvizsgálta a magyarországi közegészségügyi állapotok rendezésére, az ehhez szükséges jogi keretek, valamint orvosi-közegészségügyi közigazgatás megteremtésére, továbbá a betegellátás biztosítására szolgáló 1770. évi Egészségügyi rendeletet. Mivel 1768-ban Mária Terézia császárnő Erdélyt nagyfejedelemségnek nyilvánította, ezt a főszabályzatot már erdélyi nagyfejedelemként léptette hatályba (Balázs Péter: Mária Terézia 1770-es egészségügyi alaprendelete. I–II. kötet, Magyar Tudománytörténeti Intézet – Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Piliscsaba-Budapest, 2007). A fenti alapos tudománytörténeti művet követően Balázs Péter újabb közel egy évtizedes kutató és rendszerező foglalatosságának az eredménye az 1770–1793 közötti rendeletek és tervezetek feldolgozása, az eredetileg latin nyelven megjelent dokumentumok magyar nyelvű közlésének a biztosítása, és ezáltal hozzáférhetőségük megteremtése, a szakma képviselői és a közvélemény előtti megismerésük biztosítása. Mindkét mű a Magyar Tudománytörténeti Szemle Könyvtárban jelent meg, annak 57., illetve 112. kiadványaként.

Mária Terézia törvényalkotását követően II. József (1780–1790) egy évtizedes uralkodása alatt egyszer sem hívta össze az országgyűlést, amiért a törvényalkotási folyamat szünetelt az egészségügyi szabályozás területén is. Később I. Lipót (1790–1792) szakított a „kalapos király” erőszakos centralizáló politikájával, és ígértett tett a törvényben előírt országgyűlés megtartására, ami huszonöt év szünet után, 1790-ben meg is történt. Amúgy 1790–1793 között a korábbi jogszabályok általános felülvizsgálatával egy új egészségügyi rendelettervezet készült. I. Lipót váratlanul rövid, ám támogató uralkodása csupán az 1790–1793 közötti előkészítés időszakának a nagyobb

bik részét tette ki. Balázs Péter legújabb könyve ennek a hároméves orvosi-egészségügyi törvényelőkészítési folyamatnak, valamint az azt megelőző egy évtizednek a részletes és alaposan dokumentált ismertetése. A második kiadványhoz is előszót író Kapronczay Károly eképpen méltatta a szerző munkásságát: „A tőle megszokott alapos-sággal elemzi a dokumentumokat, a munkában részt vállalt személyek tevékenységét, összehasonlítja a magyar és az erdélyi törvényelőkészítés hasonlóságát stb., majd teljes fordításban közli a dokumentumokat. Balázs Péter munkája valóban hiányt pótló a magyar jogtörténet és az egészségügyi jogalkotás történetében”.

A szerző a kétkötetes mű elején a történelmi körülményeket ismerteti. Törekvéseit elárulják a főcímek: Az egészségügy szabályozása 1770–1791 között. Egészségügyi törvényelőkészítés: 1791–1793. Szakemberek és szakmai szolgáltatások. A Magyar Királyság egészségügyi közigazgatása. Jövedelmek és szabályozási elvek a szolgáltatásban. Ezt követően két, magyarázatokkal ellátott, magyarra fordított dokumentum közlésére kerül sor, éspedig a Magyar Királyság, valamint az Erdélyi Nagyfejedelemség részére készült tervezetek első ízben történő publikálására. A második kötet magyarázatokkal szolgál a Magyar Királyság tervezetéhez, ismerteti a „Közigazgatási szabályok tervezete az egészség ügyében” című dokumentumot. A könyv végén magyarországi és porosz dokumentumok tanulmányozhatóak; többek között bizottsági ülések jegyzőkönyvei, dokumentumok a physicusoknak és sebészeknek kijáró oktatásról, a halottakra és a temetőkre vonatkozó szabályozásokról, a porosz Orvoslási Ediktumról és különböző rendeletekről.

Végül magát a szerzőt idézem: „Erdélyben a fennmaradt iratanyag szerint az illetékes bizottság „Vélekedés az egészség ügyéről” címmel valójában a Főszabályzat hatályba lépésétől eltelt időszakra részletesen visszatekintő és javaslatokat előterjesztő terjedelmes szakvéle-

ményt készített. Pontos hivatkozásokkal dolgozta fel a rendeleti előzményeket, majd ezeket és a korabeli közalapokat is figyelembe véve tette meg javaslatait. Ebből az anyagból – Magyarországhoz hasonlóan – akár egy szövegszerűen kidolgozott törvénycikk- és rendeletterve-

zetet is összeállíthattak volna, ilyen iromány azonban a jelenlegi tudásunk szerint Erdélyben az 1790-es években és később sem keletkezett.”

Dr. Ábrám Zoltán